

HİMMET EFENDİ TEKKESİ

İstanbul / Fatih'te XVII. yüzyılın ortalarında faaliyete geçen ve Bayramiyye'nin Himmetiyye kolunun merkezi (asitânesi) olan tekke.

“Himmetzade Tekkesi” olarak da anılan bu tesis İstanbul'da, Fatih İlçesi'nde, Şehremini'den Yenibahçe'ye inen yamaçta, Ördek Kasap Mahallesi'nde, Himmetzade Dergâhı Sokağı'nda yer almaktaydı. Bayramiyye-Himmetiyye pîri Bolulu Şeyh Himmet Efendi (ö.1683) tarafından, IV. Murad devri defterdarlarından İbrahim Efendi'nin mescidinin “derûnunda” XVII. yüzyıl ortalarında faaliyete geçirilmiş, vakfiyesi ise Himmet Efendi'nin torunlarından, tekkenin üçüncü postnişini Himmetzade Şeyh Abdüssamed Efendi (ö.1737/38) tarafından 1135(1722/23) tarihinde düzenlenmiştir. Şeyh Himmet Efendi Halvetiyye tarikatının, Bolu yöresinde yaygın olan Şabaniyye koluna intisab ederek hilafet aldıktan sonra Bayramiyye'ye intisab etmiş ve yaptığı ictihadlar ile bu tarikatın Himmetiyye kolunu kurmuş, İstanbul'da “neşr-i tarîkte” bulunduğu bu mescid de Himmetiyye kolunun asitânesi olmuştur. Himmetiyye kolu, kurulduğu devirde İstanbul'da zayıflamaya yüz tutan klasik Bayramîliği canlandırmış ve tekkelerin kapatılmasına (1925) kadar tekelinde tutmuştur. Dolayısıyla Himmet Efendi Tekkesi son iki yüzyıl boyunca Bayramiyye'nin Osmanlı başkentindeki en önemli merkezi olarak değerlendirilebilir.

Himmet Efendi'nin neslinden, “Himmetzadeler” olarak tanınan kalabalık ve nüfuzlu bir şeyh ailesi gelmiş, gerek Himmet Efendi Tekkesi'nin gerekse de İstanbul'daki Bayramî tekkelerinden birçoğunun meşihatı bu ailenin denetimine geçmiştir. Himmet Efendi'nin vefatını müteakip tekkesinin postuna sırayla oğlu Şeyh Abdullah Efendi (ö.1710), Abdullah Efendi'nin oğlu Şeyh Abdüssamed Efendi (ö.1737/38), Abdüssamed Efendi'nin oğlu Şeyh Mehmed Nureddin Efendi (ö.1766/67), M. Nureddin Efendi'nin oğulları Şeyh Bahaeddin Efendi (ö.1805/06) ile Mehmed Mecdeddin Efendi (ö.1800/01), M. Mecdeddin Efendi'nin oğlu Şeyh Mehmed Muhyiddin Efendi (ö.1843), M. Muhyiddin

Efendi'nin oğlu Şeyh Kerameddin Efendi (ö.1857), Bahaeddin Efendi'nin oğlu Şeyh Abdülhayy Efendi (ö.1858/59), M. Muhyiddin Efendi'nin oğlu M. Mecdeddin Efendi (ö.1872/73), Abdülhayy Efendi'nin oğlu Şeyh Abdüşşekûr Mahfî Efendi (ö.1886) ve bu zatın küçük kardeşi Mehmed Hüsameddin Efendi (ö.1916) geçmişlerdir.

Himmet Efendi Tekkesi'nin İstanbul'un sanat hayatında ve özellikle tasavvuf musikisinde önemli bir yeri vardır. Şair olan Şeyh Himmet Efendi'nin tasavvufi mahiyetteki şiirleri Hafız Post (ö.1694), Sütçüzade Hafız (ö.1422), Ali Şirüganî (ö.1714) gibi ünlü bestekârlar tarafından bestelenmiş ve Bayramî tekkelerinin yanı sıra İstanbul'da, diğer devrânî tarikatlara bağlı tekkelerin âyinlerinde yüzyıllar boyunca okunmuştur. Himmet Efendi'nin oğlu ve tekkenin ikinci poştnişini olan Şeyh Abdullah Efendi de babası gibi şair, ayrıca bestekâr ve hattattır. Yetiştirdiği musikişinasların en ünlüsü, kendi tekkesinin zâkirbaşısı olan bestekâr Şiveî Ahmed Çelebi'dir. Tekkenin son şeyhlerinden M. Hüsameddin Efendi'de devrinin ileri gelen zâkirbaşısı arasında yer alır.

Tekkede perşembe günleri âyin icra edildiği, 1885/86 tarihinde yedi erkek ile beş kadının burada ikamet ettiği ve XX. yüzyıl başlarında Maliye Nezareti'nden yılda 2160 kuruş taamiye bedeli, ayrıca her gün bir okka et ve kurban bayramlarında üç adet koyun istihkakı olduğu tesbit edilmektedir.

Bütünüyle tarihe karışmış ve arsası Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi'nin arazisine katılmış olan Himmet Efendi Tekkesi'nin mimari özellikleri tesbit edilememiştir. Ancak tekkenin çekirdeğini oluşturan mescid-tevhidhanenin kâgir duvarlı ve kırma çatılı olduğu tahmin edilebilir. Himmet Efendi Tekkesi'nin postnişinleri, Üsküdar'da, günümüzde ortadan kalkmış ve arsası Zeynep Kâmil Hastanesi'nin arazisine katılmış bulunan, aynı tarikata bağlı Bezcizade Muhyî Efendi (Salı, Himmet Efendi, Himmetzade) Tekkesi'nin haziresine gömülmüş, bu tekkenin 1940'larda yıktırılması sırasında söz konusu kabirler yine Üsküdar'da yer alan Selimiye Tekkesi'nin bahçesine nakledilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA:

1. Hafız Hüseyin Ayvansarayî, Hadikatü'l-Cevâmî, İstanbul 1281(1865), I, s.218;
2. A. Çetin, "İstanbul'daki Tekke, Zâviye ve Hânkahlar Hakkında 1199(1784) Tarihli Önemli Bir Vesika", Vakıflar Dergisi, XIII(1981), s.583-590(587);
3. H. Aynur, "Saliha Sultan'ın Düğün Töreni ve Şenlikleri", Tarih ve Toplum, 11/61(Ocak 1989), s.30-39(s.36, no: 83);
4. Asitâne-i Aliyyede ve Bilâd-ı Selâse Kâin El'an Mevcud ve Muhterik Olmuş Tekkelerin İsim ve Şöhretleri ve Mukabele-i Şerîfe Günleri Beyân Olunur, İstanbul Cemâziyelevvel 1256(1840), s.16;
5. Bâb-ı Alî, Nezâret-i Umûr-u Dâhiliye, Sicil Nüfus İdâre-i Umûmiyesi, Dersaadet ve Bilâd-i Selâse Nüfus-u Millîsine Mahsus İstatistik Cedvelidir, R.1301(1885/86), s.53;
6. Hacı İsmail Beyzade Osman Bey, Mecmuâ-i Cevâmî, İstanbul 1304(1886/87), I, s.42-43;
7. Bandırmalızade es-Seyyid Ahmed Münib Üsküdarî, Mecmua-i Tekâyâ, İstanbul 1307(1889/90), s.15;
8. 1328 Senesi İstanbul Beldesi İhsâiyat Mecmuası, İstanbul R.1329(1913/14), s.22;
9. Zâkir Şükrî Efendi, Die Istanbuler Derwisch-Konvente und ihre Scheiche (Mecmu'a-i Tekaya), yay. M. S. Tayşî - K. Kreiser, Freiburg 1980, s.5-6.
10. S. N. Ergun, Türk Musikisi Antolojisi, I-II/Dinî Eserler, İstanbul 1942, s.126-127, 490;
11. T. Öz, İstanbul Camileri, I, Ankara 1962, s.71;
12. A. H. Demir - R. Çokdaş - A. Özgen - H. Alcep - H. Kutlu - M. Yazıcı - M. Ateş - D. Kömürcü, Fâtiḥ Câmileri ve Diğer Târiḥî Eserler, İstanbul 1991, s.127,280;
13. M. Özdamar, Dersaâdet Dergâhları, İstanbul 1994, s.125;
14. E. Işın - Ö. T. İnançer, "Bayramîlik", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, II(1994), s.104-107(106-107);
15. "Himmetzade Tekkesi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, VIII(1995), s.199.

M. Baha TANMAN

4 Temmuz 1996